

Melding til Kristiansand bystyre og Styret for Universitetet i Agder om

Universitetsbyen Kristiansand

NOVEMBER 2011

Avsnitt 1: Innledning og sammendrag
Avsnitt 10: Konklusjoner og anbefalinger

1 Innledning og sammendrag

Betegnelsen *universitetsby* brukes gjerne om byer der ett eller flere universitet setter et tydelig preg på sosialt, kulturelt og næringsmessig liv i lokalsamfunnet. Det gjelder ofte små og mellomstore byer der universitetet blir den dominerende virksomheten, og der universitetet er den institusjonen som gjør stedet kjent. Det kan være byer som nærmest ble grunnlagt ved universitetsetableringen, eller der universitetet i århundrer har preget bykulturen. Eksempel på slike byer i Europa er Lund og Uppsala i Sverige, Oxford og Cambridge i Storbritannia, Heidelberg og Marburg i Tyskland.

Wikipedia beskriver universitetsbyen¹ som et samfunn med en befolkning som er høyt utdannet, og en stor andel av innbyggerne har en utradisjonell levemåte og danner subkulturer. Byen har høyt toleransenivå for det ukonvensjonelle, og har gjerne et aktivt musikkmiljø og annen kulturell aktivitet. Samfunnet kan domineres av radikale politiske holdninger. Mange universitetsbyer er preget av entreprenørskap og gründervirksomhet².

Norge har, etter denne beskrivelsen, neppe universitetsbyer. I enkelte mindre kommuner utgjør allikevel studenter og ansatte ved lærestedene en betydelig del av innbyggerne og får en dominerende kulturell betydning i lokalsamfunnet. Volda, Bø i Telemark, Nesna og Rena³ er eksempler, uten at det faller naturlig å kalle kommunene for universitetsbyer av den grunn.

Kristiansand er ikke universitetsby som Uppsala eller Oxford. Mindre enn 10 % av innbyggerne i Kristiansand er studenter⁴. Allikevel er studentene viktige i bybildet i sentrale deler av byen.

Kristiansand som universitetsby må for det første forstås som en ambisjon og en visjon, men også at selve begrepet har fått en annen mening enn det hadde da høyere utdanning i større grad var for en utvalgt elite og det var universitetene som nærmest alene utviklet vitenskapen og kunnskapen.

Universitetene og høyskolenes betydning for den kulturelle, sosiale og økonomiske utviklingen i sin region er blitt mer tydelig og mer anerkjent de siste 20 årene. I Universitetsloven fra 1989 ble ikke institusjonenes samfunnsbetydning nevnt på annen måte enn at de skulle "(...) utbre kunnskap i samfunnet om vitenskapens metoder og resultater."⁵

Ved universitets- og høyskoleloven i 2005 ble universitetene og høyskolenes samfunnsoppgaver understreket svært tydelig. Institusjonene skal "(...) bidra til innovasjon og verdiskaping", "(...) delta i

¹http://en.wikipedia.org/wiki/College_town (oppslag mai 2011).

² Beskrivelsen i Wikipedia ser ut til å være preget av en oppfatning av kultur og særtrekk ved enkelte amerikanske universitetsbyer, og stemmer godt overens med f.eks. Richard Floridas beskrivelser av de kreative miljøene i en del byer i USA (Richard Florida: *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, New York 2002).

³ Disse stedene utgjør studentene mellom 25 % (Rena i Åmot kommune) og 50 % (Nesna) av innbyggertallet i kommunen.

⁴ Studenter behøver ikke registrere flytting, jf. forskrift om folkeregistrering (For 2007-11-09 nr. 1268) § 5.5. Mange av studentene i Kristiansand vil derfor være registrert som bosatt i andre kommuner. Tilsvarende vil studenter ved andre læresteder i mange tilfeller være registrert bosatt i Kristiansand.

⁵ Lov 1989-06-16 nr. 77 (Lov om universiteter og vitenskapelige høyskoler) §3.

samfunnsdebatten”, og “(...) samarbeide med (...) lokalt og regionalt samfunns- og arbeidsliv, offentlig forvaltning og internasjonale organisasjoner.”⁶

Meldingen om universitetsbyen Kristiansand er laget av Kristiansand kommune og Universitetet i Agder i fellesskap. Hensikten er å skape et bedre grunnlag for kommunen og utdanningsinstitusjonenes samarbeid om å utvikle Kristiansand som universitetsby og Agder som kunnskapsregion. Her vil også universitetsbyen Grimstad være en viktig medspiller. Kristiansand kommune og de høyere utdanningsinstitusjonene har hatt et nært samarbeid, både formelt og uformelt, siden lenge før UiA ble universitet. Kommunens medvirkning i arbeidet for å etablere et universitet i Agder var betydelig. Meldingen skal bygge videre på dette samarbeidet.

Agder som region, Kristiansand som by og UiA som et nytt universitet står foran store oppgaver. UiA vil tiltrekke seg de beste studentene, lærerne og forskerne. Både utdanningsinstitusjonene, offentlige myndigheter og private samfunnsaktører skal bidra til utviklingen av kompetansmiljøer og næringsliv. Agder har som landsdel noen utfordringer som krever samlet innsats. Det gjelder spesielt utdanningsnivå, sysselsetting og likestilling. Ivaretagelse av sentrale samfunnsverdier som trygghet, åpenhet, demokrati og kulturelt mangfold er viktige oppgaver. Kristiansand kommune og UiA ønsker å styrke samarbeidet for sammen å bidra til en positiv utvikling i landsdelen.

Meldingen om universitetsbyen Kristiansand skal skape et grunnlag for kommunen og kunnskapsinstitusjonenes samarbeid om noen felles langsiktige mål i samsvar med kommuneplanen for Kristiansand og universitetets strategiske målsettinger. Meldingen skal være et virkemiddel for å bidra til realisering av disse overordnede planene. En oppfølgende handlingsplan vil vurdere og prioritere konkrete tiltak.

Framveksten av kunnskapssamfunnet de siste 50 årene har utviklet en ny type institusjoner for høyere utdanning. I en helt annen grad enn tidligere må utdanning og forskning skje i nært samspill med arbeids- og samfunnslivet. Det stiller nye krav til både universitet og samfunn.

De høyere utdanningsinstitusjonene i Kristiansand kan trekke historiske linjer på nesten 200 år. Men det var først fra 1960-tallet at arbeidet for å få undervisningstilbud på universitetsnivå i landsdelen fikk kraft. Siden den gangen har det vært stor forståelse lokalt for at utdanningsinstitusjonene er av sentral betydning for regionens utvikling, og en tilsvarende forståelse for at institusjonene er avhengig av regional og lokal støtte for å nå ambisiøse mål. Studenter og ansatte utgjør en merkbar del av befolkningen i Kristiansand. De setter preg på kulturelt og sosialt liv i byen i tillegg til at institusjonene og studentene utgjør en betydelig kjøpekraft i regionen.

Universitetsbyen omfatter hele lokalsamfunnets kulturelle, sosiale og økonomiske liv, ikke bare forholdet mellom universitetet og kommunen som organisasjon. *Meldingen* om universitetsbyen omhandler i første rekke forholdet mellom kommunen og UiA. Ett av resultatene av meldingen bør derfor bli utviklingen av en handlingsplan for samarbeidet. En slik handlingsplan må ikke begrenses til samarbeidet mellom kommunen og universitetet. Utviklingen av universitetsbyen må involvere mange relevante aktører innen utdanning, forskning, næringsliv og kulturliv.

⁶ Lov 2005-04-01 nr. 15 (Lov om universiteter og høyskoler) § 1-3, pkt. e), f) og h).

Utdanning og kompetanseutvikling

Høyere utdanning i kunnskapsamfunnet skjer i stor grad i samarbeid og samspill med arbeids- og samfunnslivet som omgir institusjonene. Praksisopplæring, arbeid med studentoppgaver, utviklingen av studieprogrammene og etter- og videreutdanning er eksempler på hvordan dette samspillet skjer. Meldingen anbefaler at samarbeidet mellom utdanningene og arbeidslivet videreutvikles, og at gode former og erfaringer fra studier og fagområder forsøkes overført til andre. Kompetanse fra arbeidslivet må trekkes med i studieråd, referansegrupper og evalueringsgrupper for studiene. Nettstedet Kompetansetorget må utvikles for å sikre god informasjon både til studenter, fagmiljøene og arbeids- og samfunnslivet. Meldingen trekker også fram at sommerjobber, deltidsarbeid og frivillig arbeid som studentene påtar seg er viktig i flere sammenhenger, både som trivsels- og integreringstiltak, som viktig erfaring og praktisk kunnskap, som nødvendig tilskudd til studentenes økonomi og som nødvendig arbeidskraft for mange arbeidsplasser.

Forskning og kunnskapsutvikling

Det er en del av kunnskapsinstitusjonenes samfunnsoppdrag at de med sin forskning og kunnskapsutvikling skal bidra til den regionale samfunnsutviklingen. Samtidig er det både i det private og offentlige arbeidslivet et økende krav til kunnskaper, innovasjon og omstilling. Meldingen konsentrerer seg om hvordan forskningen og kunnskapsutviklingen ved universitetet og i høyskolene på en bedre måte kan utvikles og utnyttes i ulike deler av samfunnet. Det anbefales at samarbeidet utdypes innen fem tematiske områder:

1. Helse, omsorg og velferd
2. Pedagogikk og læreprosesser
3. Samfunnsutvikling og samfunnsplanlegging
4. Kulturliv og kulturinstitusjoner
5. Offentlig administrasjon og praksis

Studenttrivsel og attraktivitet

For å møte konkurransen om studentene og om de beste lærere og forskere, er et nytt universitet som UiA avhengig av at byen framstår som attraktiv. Det gjelder botilbud, kulturliv, sosialt liv, helse- og sosialtjenester, tilgjengelighet til fysisk aktivitet og naturområder. Studenter og universitetsansattes behov og ønsker er stort sett ikke annerledes enn andre menneskers. Men mange av studentene og nytilsatte kjenner ikke byen og Sørlandet. En økende andel av institusjonenes studenter og ansatte er utlendinger. Dette stiller nye krav til både institusjonene og lokalsamfunnet når det gjelder generelle trivselsfremmende tiltak, tiltak for integrering og inkludering, strukturelle tiltak og tiltak for markedsføring og omdømmebygging. Meldingen foreslår at studentsamskipnaden, institusjonene og kommunen bygger videre på mange gode tiltak som er i gang. Men det må også etableres noen nye faste strukturer, tas initiativ til aktivitet, og ikke minst etableres møtesteder og arenaer. Næringsliv, kulturlivet og frivillige organisasjoner må også involveres for å gjøre universitetsbyen til et attraktivt sted å studere og bo.

Arealplanlegging og infrastruktur

Den fysiske utviklingen av Kvadraturen, campusområdet på Gimlemoen og arealet mellom Kvadraturen og Gimlemoen er av interesse både for Kristiansand kommune som

planleggingsmyndighet og for universitetet og SiA. Botilbudet for studenter og et godt utbygd kollektivtilbud i tilknytning til universitetets virksomhet er også av interesse for alle partene.

På mange av de aktuelle områdene er det en god dialog mellom kommunen, SiA og UiA. Men samarbeidet er i liten grad formalisert. Både kommunen, SiA og UiA har erfart at det er behov for å klarlegge roller og representasjon.

Meldingen anbefaler at det opprettes et arealplan- og infrastrukturforum som kan ivareta dialogen om arealutviklingen. For temaene *Campus og Kvadraturen (og aksene mellom disse)*, *Studentboliger og boligpolitikk* samt *Kollektivtilbudet*, foreslår meldingen at det opprettes egne prosjekter som kan gjøre langsiktige vurderinger. Meldingen anbefaler at det vurderes å etablere et utviklingselskap som kan se på muligheter for innhold i relevante bygg og utvikling av eiendommer. Det foreslås også at kommunen innfører saksbehandlingsregler som innebærer at det tas kontakt med UiA når det arbeides med reguleringsplaner i nærområdet til universitetet eller ved boligprosjekter der studentboliger bør vurderes. Det samme vil gjelde for høyskolene i byen.

Overordnet samarbeid

Samarbeidet og samhandlingen mellom Universitetet i Agder og Kristiansand kommune er først og fremst preget av en rekke enkeltstående samarbeidstiltak. Men noen ordninger, i første rekke Samarbeidsrådet og Universitetskomiteen, er mer institusjonaliserte. Det må utvikles en struktur som skaper møteplasser, arenaer for informasjon og organ for samarbeid og samhandling med mandat til å gjennomføre konkrete tiltak til beste for studentene, utdanningsinstitusjonene og byen.

Meldingen anbefaler at Universitetskomiteen omdannes til UiAs Råd for samarbeid med arbeidslivet. Det foreslås å opprette et studenteråd og innføre årlige møter der universitetet møter formannskapet og kommunen møter universitetsstyret. Samarbeidsrådet bør videreføres. Det etableres et forum for arealplan og infrastruktur.

Oppfølging av universitetsbymeldingen

Meldingen foreslår at formannskapet og universitetsstyret møtes i 2012 for å drøfte og vedta en oppfølging av meldingen om universitetsbyen Kristiansand. Denne oppfølgingen bør ha form av en handlingsplan som gjelder ut 2015.

10 Konklusjoner og anbefalinger

Meldingen foreslår en rekke tiltak for å styrke byens rolle som universitets- og studentby. I mange tilfeller dreier det seg om styrking av allerede pågående tiltak, eller overføring av pågående tiltak til flere fagområder eller sektorer.

10.1 Utdanning og kompetanseutvikling

Praksis:

Flere av anbefalingene vil kunne omfatte hele Agderregionen og flere parter:

- Samarbeidsformene når det gjelder praksis i lærerutdanningene evalueres. Det innføres faste møter mellom dekan og studieledere for lærerutdanningene ved UiA og oppvekstdirektøren i kommunen.
- Det systematiske samarbeidet mellom UiA og praksisfeltet om utviklingsprosjekter i skolen videreutvikles. Skoleeierforum kan benyttes som arena for å utvikle dette samarbeidet.
- Samarbeidsformene når det gjelder praksis i sykepleierutdanningen evalueres.
- Det eksisterende samarbeidet innen vernepleierutdanningen og utviklingsgruppen for Praxis-sosionomstudent videreutvikles.
- Det vurderes hvordan potensialet i praksisfeltet kan utnyttes på en bedre måte enn i dag, også for andre aktuelle helse- og sosialutdanninger.
- Erfaringene med Praxis-sosionomstudent overføres til andre utdanninger.
- Det utarbeides årshjul for planlegging og gjennomføring av praksis i alle de ulike utdanningene.
- Som en del av UiAs kvalitetssikringssystem trekkes praksisstedene sterkere inn i evalueringen av praksis.

Bachelor- og masterprogram:

- Kompetansetorget må brukes, markedsføres og videreutvikles som hovedarena for formidling av tema for studentoppgaver, samt for synliggjøring av hvilke studier som har bachelor- og masteroppgaver. Kompetansetorget bør videreutvikles til en arena for bredere samarbeid mellom relevante aktører i næringslivet, offentlig sektor og de ulike utdanningsinstitusjonene, på flere fagområder.
- Kompetansetorget må benyttes mer bevisst av kommunen og andre samfunnsaktører til å formidle tema for studentoppgaver.
- Det må legges til rette for et *masterlaboratorium* i kommunale lokaler, for å skape et kontorfellesskap for masterstudenter.
- Masterstudenter må i økende grad brukes i forbindelse med samarbeid om forsknings- og utviklingsprosjekt.
- Det må tilrettelegges for at studenter formidler resultatene fra oppgavene sine tilbake til virksomhetene og brukerne av kunnskapen.

Innhold og relevans i studier:

- Representanter fra regionens arbeidsliv må involveres i studieråd, referansegrupper og ved programevaluering av studier.
- Deler av undervisningen i flere studier legges i praksisnære lokaler.

Etter- og videreutdanning:

- UiA og Kristiansand kommune inngår partnerskapsavtaler når det gjelder etter- og videreutdanning innen enkelte områder.
- Samarbeidet mellom Pedagogisk senter og UiA om etterutdanning i skolesektoren må videreutvikles.
- Det etableres ordninger for mer systematisk tilbakemelding fra regionen til UiA og andre utdanningsaktører i Agder om behovene for etter- og videreutdanning.

Kompetanseutvikling:

- Kommunen og utdanningsinstitusjonene bør i større grad utveksle personell og bruke kombinerte stillinger.
- Faglige kontaktpunkter som studieråd, referansegrupper osv. bør drøfte muligheter for gjesteforelesninger, hospitering og personellutveksling.
- Kompetansetorget utvikles til å bygge opp oversikt over mulige gjesteforelesere.
- Ordninger for godtgjøring i forbindelse med kurs, gjesteforelesninger, hospitering og andre former for personellutveksling må systematiseres.
- Det må oppmuntres til prosjektrettet samarbeid om fag- og kompetanseutvikling på områder av felles interesse.
- Internasjonale kontakter, som Kristiansands vennskapsbyer og strategiske nettverk, bør brukes til utvikling av fag- og kompetanseutviklingsprosjekt. Sørlandets Europakontor kan trekkes inn når det gjelder koordinering og oversikt over muligheter.
- Samhandling mellom kommunen, UiA og andre kunnskapsinstitusjoner videreutvikles også på det internasjonale området.
- Ansatte i Kristiansand kommune bør gis mulighet til å følge offentlige forelesninger ved UiA.
- Fag- og kompetanseutviklingsarbeidet i Praxis-sør må videreutvikles. Modellen må kunne brukes av flere faggrupper.
- Fagmiljøene ved UiA bør invitere ansatte i Kristiansand kommune og andre aktuelle deltakere til faglige samlinger.

Studentarbeid:

- Kompetansetorget kan brukes og videreutvikles som arena for synliggjøring av muligheter for deltidsarbeid.
- Kristiansandsportalen kan brukes for å synliggjøre muligheter for deltidsjobber og frivillige oppdrag.
- Muligheter for arbeidsplasser for studenter vurderes mer målrettet.

10.2 Forskning og kunnskapsutvikling

Det anbefales at utdypingen av samarbeidet mellom Kristiansand kommune og UiA, og de private høyskolene på fagområder der det er aktuelt, konsentreres innenfor 5 tematiske områder:

- Helse, omsorg og velferd
- Pedagogikk og læreprosesser
- Samfunnsutvikling og samfunnsplanlegging
- Kulturliv og kulturinstitusjoner
- Offentlig administrasjon og praksis

Helse, omsorg og velferd:

- Samarbeidet på administrativt og faglig nivå mellom UiA og utviklingssentrene for hjemmetjenester og sykehjem utvikles.
- Samarbeidet på faglig nivå mellom Senter for omsorgsforskning Sør og kommuner i Agder styrkes.
- Samarbeidet på både administrativt og faglig nivå mellom Senter for e-helse, fagmiljøene i kommunene og samarbeidsorgan i regi av OSS økes og struktureres mer.
- Samarbeidet på administrativt og faglig nivå mellom UiA og Agder-kommuner gjennom Praxis-sør når det gjelder psykisk helse og rus, barnevern, sosiale tjenester og arbeid/velferd utvikles.

- Praxis-sør modellen brukes på flere samarbeidsområder.

Pedagogikk og læreprosesser:

- Samarbeidet på faglig nivå mellom UiA og Agder-kommuner gjennom Praxis-sør når det gjelder barnehageutvikling fortsetter.
- Samarbeidet på faglig nivå mellom Pedagogisk senter og UiA når det gjelder pedagogisk utviklingsarbeid utvikles videre.
- Det etableres strukturer på administrativt nivå for samarbeid mellom oppvekstsektoren i kommunen og UiA når det gjelder pedagogisk utviklingsarbeid.

Samfunnsutvikling og samfunnsprosesser:

- Det etableres arenaer for økt faglig kontakt og prosjektbasert samarbeid mellom kommuner, andre offentlige aktører i regionen, næringsliv, virkemiddelaktører og forskningsinstitusjoner.
- Samarbeidet på faglig nivå mellom Kristiansand Eiendom, UiA (Senter for eiendomsanalyse) og andre aktører utvikles videre.

Kulturliv og kulturinstitusjoner:

- De ulike nettverk og møteplasser for kultursektor, kulturarbeidere og kunnskapsinstitusjonene videreutvikles.
- Det faglige og prosjektbaserte samarbeidet mellom kommunens kultursektor og forskningsmiljøet på UiA styrkes.

Offentlig administrasjon og ledelse:

- Et mer strukturert samarbeid på administrativt nivå mellom ledelsen ved Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap og ledelsen i kommunen etableres.
- Faglig og prosjektbasert samarbeid mellom kommunens fagpersonell innen økonomi og organisasjon, andre relevante fagmiljø i regionen og forskningsmiljøene på UiA videreutvikles.
- Faglig kontakt mellom kommunens fagpersonell innen IKT, andre relevante fagmiljø i regionen og forskningsmiljøene på UiA øker og systematiseres bedre.

10.3 Studenttrivsel og attraktivitet

For å styrke byen som et attraktivt studiested legges det vekt på en rekke tiltak for å legge bedre til rette for studentenes sosiale og kulturelle liv. Nedenforstående er eksempler på slike tiltak med sosialt og kulturelt siktemål:

- Kulturkort eller studentrabatter på kulturaktiviteter i byen.
- Aktivitetsturer med guide (byvandring, Jegersberg, Baneheia, Odderøya osv.).
- Studentkvelder/studentrabatter i Kilden konsert- og teaterhus.
- Programtilbud rettet mot studenter i Samsen kulturhus.
- "Sommer på torget" også når studentene er kommet til byen i august/september.
- Aktiviteter på campus, både for studenter og byens befolkning.
- Velkomsttreff med kommunen.
- Startpakke for nye studenter, som en utvidelse av UiAs startpakke til studentene.
- Opprettelse av studentråd som et møtested mellom studentene og kommunens ledelse.
- Opprettelse av et eventkontor i kommunen.

- Egen kontaktperson i kommunen for studentene.
- Utvikling av kvalitative målinger av studenttrivsel og attraktivitet/ omdømme.
- Felles profilering av musikkbyen Kristiansand.
- Lansering av Kristiansand som idrettsbyen / "Norges sprekeste by".
- Invitere studenter til å blogge på *kristiansand.no* og UiAs og SiAs nettsider.
- Informere om sommeraktiviteter i Kristiansand for søkere på UiA og høyskolene.
- Gi familiene til søkerne tilbudspakke om sommeren.
- Næringslivet, kulturlivet og frivillige organisasjoner må involveres for å få fram gode ideer og for å gjennomføre dem.

10.4 Arealplanlegging og infrastruktur

- Det foreslås å etablere et arealplan- og infrastrukturforum som kan ivareta dialogen mellom kommunen, UiA og SiA om arealutviklingen.
- Det foreslås å opprette egne prosjekter for disse temaene:
 - Campus og Kvadraturen og utvikling av aksene mellom disse
 - Studentboliger og boligpolitikk
 - Kollektivtilbudet
- Det bør vurderes å etablere et utviklingsselskap som kan se på muligheter for innhold i relevante bygg og utvikling av eiendommer.
- Det foreslås at det innføres saksbehandlingsregler i kommunen som gjør at kommunen tar kontakt med universitetet når det kommer inn reguleringsplaner i universitetets og boligprosjekter der studentboliger bør vurderes.

10.5 Overordnet struktur

Meldingen foreslår oppretting eller utvikling av organer og møteplasser mellom studenter, institusjonene og kommunen:

- Råd for samarbeid med arbeidslivet
- Studentråd
- Samarbeidsrådet
- Årlige møter med formannskap og universitetsstyre
- Forum for arealplan og infrastruktur

Det forutsettes at de samarbeidsorganene som er opprettet på delområder av kommunens og UiA/høyskolenes virksomhet, og mellom organisasjonene på underliggende nivå, kan fortsette uavhengig av de overordnede strukturelle tiltak som blir organisert.

10.6 Oppfølging av universitetsbymeldingen

Det foreslås at formannskapet og universitetsstyret møtes tidlig i 2012 for å drøfte og vedta en oppfølging av meldingen om universitetsbyen Kristiansand. Denne oppfølgingen bør ha form av en handlingsplan som gjelder ut 2015. Det lages en sak om organisering, deltakere, tidsrammer med mer for handlingsplanarbeidet til fellesmøtet primo 2012. Arbeidet med handlingsplanen forutsettes å inkludere relevante aktører som fylkeskommunen, høyskolene, forskningsinstitusjoner, næringsliv og kulturliv i tillegg til UiA og Kristiansand kommune. Grimstad har begynt en tilsvarende prosess og det vil være nær kontakt mellom de to byene i planarbeidet.

De foreslåtte organer i pkt. 10.5 Overordnet struktur, etableres primo 2012 og gir innspill til arbeidet med handlingsplanen.